

PORADŇA PRE OBČIANSKE A ĽUDSKÉ PRÁVA

CENTER FOR CIVIL AND HUMAN RIGHTS
KRIVÁ 23, 040 01 KOŠICE, SLOVENSKO

» mobil: +421 908 69 55 31, +421 949 338 396
» www.poradna-prava.sk » poradna@poradna-prava.sk
» IČO: 37 86 72 70 » IBAN: SK98 5200 0000 0000 0551 9629

Lívia Vašáková

Podpredsedníčka vlády SR pre plán obnovy a odolnosti a využívanie eurofondov

Úrad vlády Slovenskej republiky

Námestie slobody 1

813 70 Bratislava

Daniel Bútora

Minister školstva, vedy, výskumu a športu SR

Stromová 1

813 30 Bratislava

Ev. č. 158 /2023

V Košiciach, 4.10.2023

Vec: Výzva na využívanie finančných prostriedkov z plánu obnovy spôsobom, ktorý bude dôsledne prispievať k desegregácii rómskych detí a podpore školskej rôznorodosti na základných školách

Vážená pani podpredsedníčka vlády,

Vážený pán minister,

Obraciame sa na Vás v mene Poradňa pre občianske a ľudské práva – mimovládnej organizácie, ktorá sa zameriava na ochranu ľudských práv rómskej menšiny. V rámci našej činnosti venujeme okrem iného dlhodobú pozornosť problematike segregácie rómskych detí vo vzdelávaní, ktorá predstavuje vážnu formu ich diskriminácie. Prípady v tejto oblasti monitorujeme a vo vybraných prípadoch, s ohľadom na ich širší strategický význam, zabezpečujeme poškodeným bezplatné právne zastupovanie v súdnych konaniach alebo tieto konania vedieme vo verejnom záujme vo vlastnom mene ako mimovládna organizácia na základe podaných tzv. verejných žalôb podľa antidiskriminačného zákona. Realizujeme tiež výskumné aktivity a presadzujeme systémové opatrenia smerom k prevencii segregácie rómskych detí a podpore inkluzívneho vzdelávania na základných školách.

Obraciame sa na Vás v súvislosti s plánovanou realizáciou opatrení v oblasti riešenia segregácie rómskych detí vo vzdelávaní - a to špecificky riešenia problému dvojzmennej prevádzky na niektorých základných školách v blízkosti vylúčených rómskych komunit, ktoré vzdelávajú znevýhodnené rómske deti. Potreba riešenia tohto problému je deklarovaná v schválenej vládnej Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030, ako aj v Pláne obnovy a odolnosti Slovenskej republiky. Z uvedených vládnych

dokumentov je zrejmé, že vláda vníma problém dvojzmennej prevádzky v zásadnej miere v kontexte základných škôl v blízkosti vylúčených rómskych komunít, ktoré vzdelávajú znevýhodnené rómske deti segregovane. Vláda SR v pláne obnovy explicitne deklaruje, že investície z neho použité na odstránenie dvojzmennej prevádzky na školách umožnia v segregovaných oblastiach prerozdeliť žiakov/čky do zmiešaných novovytvorených tried a podporia tak stanovené ciele v oblasti odstraňovania segregácie rómskych detí vo vzdelávaní.

V auguste 2022 Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR vyhlásilo výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie finančných prostriedkov z plánu obnovy na odstránenie dvojzmennej prevádzky základných škôl. Do konca roka 2026 by mala byť týmto spôsobom odstránená dvojzmenná prevádzka na minimálne 49 základných školách. Je nepochybné, že problém dvojzmennej prevádzky sa v zásadnej miere týka základných škôl v blízkosti vylúčených rómskych komunít, ktoré vzdelávajú znevýhodnené rómske deti segregovane, o čom svedčí indikatívny zoznam potenciálnych žiadateľov z augusta 2022¹, ako aj zoznam žiadateľov v súvisiacej výzve na projektovú podporu na odstránenie dvojzmennej prevádzky zo septembra 2023.²

Týmto listom vyzývame vládu SR k tomu, aby štátne inštitúcie, ktoré naplňajú ciele plánu obnovy - riešili problém dvojzmennej prevádzky výhradne spôsobom, ktorý bude dôsledne prispievať k desegregácii rómskych detí a podpore školskej rôznorodosti na základných školách. Prístup, ktorý by smeroval k odstraňovaniu tohto problému prostredníctvom budovania nových školských kapacít v blízkosti marginalizovaných rómskych komunít a nevedol by k desegregácii segregovaných rómskych škôl – je v rozpore s právom EÚ³ a povedie zo strany Európskej komisie k sankciám. Zároveň je v rozpore s našou vnútroštátnou antidiskriminačnou legislatívou a právoplatnými rozsudkami Najvyššieho súdu SR.

Je nepochybné, že štátne inštitúcie za účelom odstraňovania dvojzmennej prevádzky nesmú podporovať rozširovanie segregovaných rómskych škôl financovaním prístavieb, nadstavieb či ďalších školských budov v blízkosti vylúčených rómskych komunít, ktoré budú segregáciu udržiavať.

Z judikatúry Najvyššieho súdu SR jednoznačne vyplýva, že vzdelávaním rómskych detí v etnicky homogénnej škole v blízkosti znevýhodnenej rómskej komunity dochádza k ich diskriminácii na základe etnickej príslušnosti. Najvyšší súd zároveň akcentoval zodpovednosť štátnych inštitúcií aj za segregáciu, ktorá vznikla samovoľne a nie s cieľným zámerom oddeľovať rómske deti od detí z majority.⁴ Tieto rozsudky zásadným spôsobom determinujú, akým spôsobom musia štátne orgány zabezpečiť riešenie problému dvojzmennej prevádzky na základných školách v blízkosti vylúčených rómskych komunít.

Desegregácia etnicky homogénnych škôl, ktoré navštevujú rómske deti z vylúčených komunít, si v súčasnosti vyžaduje plánovanie a komplexný prístup. Štátne orgány nesú v tomto procese primárnu zodpovednosť a musia tak dotknutým samosprávam poskytnúť komplexnú podporu pri navrhovaní,

¹ <https://www.minedu.sk/vyzva-na-odstranenie-dvojzmennej-prevadzky-zakladnych-skol/>

² <https://www.minedu.sk/vyzva-na-projektovu-podporu-na-odstranenie-dvojzmennej-prevadzky-zakladnych-skol/>

³ Charta základných práv Európskej únie, čl. 21. Smernica 2000/43/ES, ktorou sa zavádza rovnaké zaobchádzanie bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod, čl. 2.2a, 2.2b, 2.3, 3.1. písm. g.) V tejto súvislosti zdôrazňujeme, že Slovenská republika od apríla 2023 čelí na Súdnom dvore EÚ žalobe Európskej komisie za neúčinné riešenie segregácie rómskych detí v špeciálnych školách a triedach, ako aj v bežných segregovaných školách a triedach.

⁴ Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 15.12.2022. Sp. zn.: 5Cdo/102/2020, Rozsudok Najvyššieho súdu SR z 12.7.2023. Sp. zn.: 5Cdo/220/2022

financovaní a implementácii účinných desegregačných opatrení. Sme v tejto súvislosti zároveň presvedčení, že odstraňovanie segregácie rómskych detí na školách musí byť úzko previazané s odstraňovaním rezidenčnej segregácie.

Záverom považujeme za potrebné uviesť, že využitie investícií z plánu obnovy v tejto oblasti budeme z našej pozície sledovať a v prípade, že budú udržiavať segregáciu vo vzdelávaní alebo k nej prispievať - využijeme dostupné právne prostriedky ochrany, ktoré právo EÚ ponúka.

V závere si Vás dovoľujeme požiadať o informácie o prijatých opatreniach v nadväznosti na našu výzvu.

S úctou

Štefan Ivanco

Za Poradňu pre občianske a ľudské práva